

Informacja
w sprawie ustawy z dnia 21 lutego 2025 r. o zmianie ustawy o udzielaniu
cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Nowelizacja ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2025 r. poz. 223), wprowadza do polskiego porządku prawnego mechanizm terytorialnego i czasowego zawieszania prawa do składania wniosków o ochronę międzynarodową.

W przedłożonym uzasadnieniu do rządowego projektu ustawy określono, że celem ustawy jest „stworzenie instrumentów prawnych, które będą służyć zapobieganiu destabilizacji sytuacji wewnętrznej w Polsce i innych państwach UE, wynikającej z kreowania sztucznej presji migracyjnej przez państwa trzecie graniczące z Polską lub inne podmioty”. Ustawa, zgodnie ze stanowiskiem projektodawcy – Rady Ministrów, zawartym w uzasadnieniu do projektu ustawy, stanowi reakcję „na zjawisko instrumentalizacji migracji, stosowanej od lipca 2021 r. przez władze białoruskie, w kooperacji z władzami rosyjskimi i międzynarodowymi grupami przestępczymi organizującymi przerzut migrantów do krajów UE, jak i czerpiącymi korzyści z handlu ludźmi. Z tym samym zjawiskiem zmagają się pozostałe państwa UE sąsiadujące z Białorusią (Litwa, Łotwa) oraz Estonia i Finlandia na granicy z Federacją Rosyjską.”

Zastosowanie mechanizmu terytorialnego i czasowego zawieszania prawa do składania wniosków o ochronę międzynarodową będzie możliwe, jeżeli kumulatywnie wystąpią następujące przesłanki (dodawany art. 33a–33c ustawy):

- 1) występuje instrumentalizacja, przez którą rozumie się prowadzenie przez państwo graniczące z Rzeczpospolitą Polską lub inny podmiot działań zmierzających do umożliwienia przekroczenia przez cudzoziemców wbrew przepisom prawa granicy zewnętrznej w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 77 z 23.03.2016, str. 1, z późn. zm.), w szczególności z użyciem przemocy wobec funkcjonariuszy służb państwowych oraz żołnierzy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej chroniących tę granicę lub w połączeniu z niszczeniem infrastruktury granicznej, mogących skutkować destabilizacją sytuacji wewnętrznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

- 2) działania podejmowane w ramach instrumentalizacji stanowią poważne i rzeczywiste zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa lub społeczeństwa;
- 3) wprowadzenie czasowego ograniczenia prawa złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest niezbędne dla wyeliminowania powyższych zagrożeń, a inne środki, za pomocą których można zapobiec temu zagrożeniu nie są wystarczające.

Zgodnie z art. 33a ust. 2 ustawy czasowe ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej może zostać wprowadzone na okres nie dłuższy niż 60 dni. Może być ono przedłużone na czas oznaczony, nie dłuższy niż 60 dni po wyrażeniu zgody przez Sejm. Przesłanką wydłużenia tego okresu o kolejne 60 dni jest fakt nie ustania przyczyn wprowadzenia ograniczenia prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Uregulowano także sytuację przewidującą, że czasowe ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej może zostać zniesione na całym odcinku granicy, na którym jest ono stosowane, albo na części tego odcinka, przed upływem okresu obowiązywania tego ograniczenia, jeżeli ustały przyczyny jego wprowadzenia (art. 33a ust. 4 ustawy).

Ustawa przewiduje, że wprowadzanie zawieszania prawa do składania wniosków o ochronę międzynarodową będzie następował w drodze rozporządzenia Rady Ministrów wydawanego na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

W art. 33a ust. 5 ustawy zawarto stosowane upoważnienie ustawowe dla Rady Ministrów do wydania przedmiotowego rozporządzenia określając, że Rada Ministrów może, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wprowadzić, w drodze rozporządzenia, czasowe ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, przedłużyć to ograniczenie albo je znieść, mając na celu potrzebę zapobieżenia destabilizacji sytuacji wewnętrznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz możliwie jak najmniejsze ograniczenie praw cudzoziemców zamierzających ubiegać się o udzielenie ochrony międzynarodowej. Wprowadzając czasowe ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej Rada Ministrów we wskazanym rozporządzeniu określi także okres obowiązywania czasowego ograniczenia prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz odcinek granicy, na którym jest ono stosowane.

Tym samym wejście w życie przedmiotowego rozporządzenia Rady Ministrów, które wprowadzi na określony terytorium oraz na określony czas, ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej będzie skutkować tym, że organ Straży

Granicznej nie będzie przyjmował wniosków cudzoziemców o udzielenie takiej ochrony na odcinku granicy, na którym jest stosowane to ograniczenie.

Jednocześnie ustawa przewiduje wyjątek od przywołanego powyżej ograniczenia. Takie wnioski będą mogli złożyć cudzoziemcy należący do tzw. grup wrażliwych do których zaliczono:

- 1) małoletnich bez opieki,
- 2) kobietę ciężarną,
- 3) osoby, które mogą wymagać szczególnego traktowania, w szczególności ze względu na swój wiek lub stan zdrowia,
- 4) osoby, wobec których zachodzą okoliczności, które w ocenie organu Straży Granicznej jednoznacznie świadczą, że są one zagrożone rzeczywistym ryzykiem doznania poważnej krzywdy w państwie, z którego przybyły bezpośrednio na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) obywateli państwa stosującego instrumentalizację, z którego terytorium cudzoziemcy przybywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Organ Straży Granicznej w przypadku złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przez osobę zaliczoną przez ustawę do tzw. grup wrażliwych będzie miał obowiązek przyjęcia takiego wniosku i jego rozpatrzenia. Wyjątkiem będzie sytuacja gdy osoba zaliczana do grup wrażliwych będzie próbowała przekroczyć albo przekroczyła granicę państwa z użyciem przemocy i we współdziałaniu z innymi osobami oraz w stosunku do której podczas usiłowania przekroczenia albo przekroczenia granicy konieczne było użycie lub zastosowanie środków przymusu bezpośredniego lub użycie broni lub innego uzbrojenia.

Zgodnie z art. 33c ustawy w okresie obowiązywania czasowego ograniczenia prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej na odcinku granicy, na którym jest ono stosowane, nie stosuje się przepisów art. 28 ustawy.

Ponadto przedmiotowa nowelizacja ustawy w zmienianym art. 21 przewiduje dodanie dodatkowych przesłanek skutkujących pozbawieniem statusu uchodźcy. Dotyczą one cudzoziemców:

- 1) którzy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa, w którym przebywają, oraz
- 2) skazanych prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo, stanowiących zagrożenie dla społeczeństwa państwa, w którym przebywają.

Nowelizacja uchyła także ust. 1a w art. 33 ustawy, który upoważniał, Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców do pozostawienia bez rozpoznania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, jeśli wniosek został złożony przez cudzoziemca zatrzymanego

niezwłocznie po przekroczeniu granicy zewnętrznej wbrew przepisom prawa, chyba że cudzoziemiec ten przybył bezpośrednio z terytorium, na którym jego życiu lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo prześladowania lub ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy, oraz przedstawił wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej niezwłocznie po przekroczeniu granicy. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1918), jednakże w praktyce nie był stosowany, bowiem Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców nie był w stanie weryfikować wskazanych w nim przesłanek na etapie złożenia wniosku.

Przepis końcowy zawarty w ustawie przewiduje, że ustawa wejdzie w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.